

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:GENEL KURUL
KARAR

ABDULKADİR EKEN BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2021/22264

Karar Tarihi : 29/5/2025

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Rıdvan GÜLEÇ
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Kenan YAŞAR
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL
Ömer ÇINAR
Metin KIRATLI
Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN
Başvurucu : Abdulkadir EKEN
Vekili : Av. Derya YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, şüpheliye Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden muamelelerde bulunulması ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/4/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Batman M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulu bulunan B.Y.nin verdiği bilgiler üzerine başvurunun evinde ve arazisinde PKK/KCK terör örgütü faaliyetlerinin soruşturulması kapsamında 8/12/2019 tarihinde arama yapılmıştır. Bu arama işlemine ilişkin olarak kolluk görevlilerince aynı tarihte fakat farklı saatlerde altı tutanak düzenlenmiştir. Bu tutanaklardan üçü başvuruya ilgili bilgiler ihtiva etmektedir:

i. Saat 08.35'te düzenlenen İkamet Arama ve Muhafaza Altına Alma Tutanağı'na göre başvurunun evinde yapılan arama esnasında başvurunun orada olmadığı tespit edilmiş ve konutta bulunanlardan başvurunun arama yapılan yere 1,5 km uzaklıkta olan bir ahırda kaldığı öğrenilmiştir.

ii. Saat 13.35'te düzenlenen Arama Tutanağı'na göre başvurucuya ait ahırda yapılan aramada ahırın zemin kısmında girişi beton kapak ile kapatılmış gizli bir sığınak tespit edilmiştir. Sığınakta çok sayıda patlayıcı madde, roketatar, bomba yapımında kullanılan malzeme ve örgütsel doküman bulunması üzerine başvurunun arama esnasında orada bulunan iki oğlu H.E. ve B.E. başsavcının talimatıyla gözaltına alınmıştır. Bu sırada direndikleri için H.E. ve B.E.ye orantılı şekilde güç kullanılmıştır.

iii. Saat 14.15'te düzenlenen tutanağa göre başvurucuya ait tarlanın arka kısmında baraka tarzında yapıların olduğu görülmüş, Özel Harekât polislerince ses yükseltici cihaz kullanılarak yapılan "*Teslim ol!*" çağrıları üzerine kimlikleri daha sonra tespit edilen başvuru ile D.E. ve K.E. barakalardan fırlayarak kaçmaya başlamıştır. Durmaları yönünde ihtar edilmelerine rağmen kayalık arazide düşen kalkan kaçmaya çalışan başvuru ile yanındaki diğer iki şahıs takip edilerek yakalanmış ve direnmeleri üzerine kademeli olarak güç kullanılmak suretiyle etkisiz hâle getirilmiştir. Kolluğun beraberinde getirdiği B.Y.nin yer göstermesi üzerine başvurucuya ait arazide yapılan kazı sonucu tespit edilen sığınakta patlayıcı madde olduğu düşünülen 38 materyal bulunmuştur.

7. Başvurucu, vekili aracılığıyla kötü muameleye uğradığı iddiasıyla 11/12/2019 tarihinde Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyetle bulunmuş; şikâyetinde evine yapılan baskınla gözaltına alındığını, baskın sırasında birden fazla kolluk görevlisinin saatlerce süren işkencesine uğradığını, fiziksel şiddet nedeniyle 10/12/2019 tarihine kadar hastanede tedavi gördüğünü, daha sonra Terörle Mücadele Şubesine (TEM) götürüldüğünü, yüzündeki ekimozlar belirgin olmasına rağmen hiçbir kolluk görevlisinin suçu bildirme gereği duymadığını ileri sürmüştür.

8. Başvurucu vekili, Başsavcılığa başvurunun ve kendisinin imzasını taşıyan 10/12/2019 tarihli "*Tutanaktır*" başlıklı bir evrak sunmuştur. Başvurucu vekili söz konusu evrakta TEM'de gözaltında bulunan başvuru ile yaptığı görüşmede gözünün şiş olduğunu

ve yüzünün belli yerlerinde açık yaralar bulunduğunu, tek başına yürüyemediğini tespit ettiğini, kendi ifadesine göre başvuruçunun olay günü yakalandıktan sonra birden fazla kolluk görevlisi tarafından "Sen domuzsun, domuzlar çamur sever." denilerek beş altı saat kadar göğüs kısmına tekme vurularak ve itilerek çamura atıldığını, fiziksel şiddet nedeniyle iki kaburgasının kırık olduğunu açıklamıştır.

9. Başvuruçuru hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamında düzenlenen sağlık raporları şöyledir:

i. 8/12/2019 tarihinde saat 14.00 sıralarında Selahaddin Eyyubi Devlet Hastanesince düzenlenen genel adli muayene raporunda "Fm [fiziki muayenede]; burun dorsumunda [sırt, çıkıntı] 2x1 cm'lik alanda abrazyon [sıyrık] mevcut olduğu, krepitasyon (Genellikle eklem hareket ettirildiğinde ortaya çıkan çıtırdama veya patlama sesleri ile karakterize edilen bir tıbbi terimdir. Bu sesler genellikle kemiklerin ve eklemlerin etkilendiği durumlarda görülür.), deformasyon, kanama, septal hematoma (Bir burun yaralanması neticesinde kemik ve kırıkdağın yer aldığı septumun içinde ve etrafında kan damarları patlayabilir. Bu durumda vücut kanamayı durdurmak adına kanı pıhtılaştırarak reaksiyon verir ancak bu durum bir çürük ya da kan pıhtısına benzeyen septal hematoma sebebiyet verebilmektedir.) olmadığı, sağ göz lateralinde 3x1 cm'lik yumuşak doku şişliği mevcut olduğu, krepitasyon olmadığı, göz hareketleri normal, ... Göz ...[Okunamadı.] üzerinde 2x1 cm'lik alanda abrazyon mevcut olduğu, her iki hemitoraks anteriorunda [göğüs kafesinin alt bölgesi] 9-10. kotlar hizasında ağrı tariflediği, ...[Okunamadı.] krepitasyon olmadığı, amfizem olmadığı, ...[Okunamadı.] diğer sistem muayenelerinin doğal olduğu, mevcut hali ile hayati tehlikesi olmadığı, basit tıbbi müdahale ile giderilebilir olduğu" belirtilmiştir.

ii. Başvuruçunun 8/12/2019 tarihinde yatış, 10/12/2019 tarihinde çıkış yaptığı Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesinde düzenlenen hasta epikriz raporunda "darp nedeni ile yatan hastada sternal hassasiyet ve sağ posterior da hassasiyet mevcut olduğu, sağda posterior 2 adet kot fraktürü [kaburga kemiği kırığı] ve sağ minimal hemotoraks, sternumda hassasiyet mevcut olduğu, serviste yattığı, böbrekte taş nedeni ile hematiürisi olduğu, lateral grafide bariz sternum fraktürü izlenmediği" açıklanmıştır.

iii. 10/12/2019 tarihinde Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesinde saat 10.35'te düzenlenen genel adli muayene raporunda "Hastanın sol gözde fazla olmak üzere sağ-sol gözde şişlik morluk ve hassasiyet ...[Okunamadı.], fazla olmak üzere yer yer şişlikler, toraks ön yüzde ve sağda hassasiyetler olduğu, her iki dizde solda fazla olmak üzere yaygın dermal abrazyon, hastanın bulgularının akut görüntüde olmadığı" ifade edilmiştir.

iv. 10/12/2019 tarihinde Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesinde saat 18.03'te düzenlenen genel adli muayene raporunda "Burun üst kısmında değişik boyutlarda dermabrazyonlar ve şişlik, alın bölgesinde yüzeysel sıyrıklar, yüz bölgesi sağ göz dış tarafında ve sol göz altı bölgesinde abrazyonlar mevcut olduğu, sol uylukta kalça yan-dış kısmında yaklaşık 10 cm'lik sıyrıklar olduğu, sağ ve sol el bölgesinde birkaç adet sıyrık, sağ ve sol diz (sol dizde daha fazla olmak üzere) bölgesinde değişik çaplarda dermabrazyonlar olduğu" açıklanmıştır.

v. 11/12/2019-18/12/2019 tarihleri arasında düzenlenen dokuz genel adli muayene raporundan altısında yeni darp ve cebir izine rastlanmadığı, 12/12/2019 tarihli raporda *"Burun üst kısmında değişik boyutlarda dermabrazyonlar ve şişlik, alın bölgesinde birkaç adet yüzeysel sıyrıklar olduğu, yüz bölgesi sağ göz dış tarafta ve sol göz altı bölgesinde dermabrazyonlar, sol uylukta kalça yan dış kısımda yaklaşık 10 cm'lik sıyrıklar, sağ ve sol el bölgesinde sıyrıklar, sağ ve sol el bölgesinde sıyrıklar, sol dizde daha fazla olmak üzere değişik çaplarda dermabrazyonlar, ayrıca şahıs idrarında kan olduğunu (idrар renginin kırmızı olduğunu) beyan etmektedir."*; 13/12/2019 tarihli raporda *"Burun üstünde sol yanak göz önünde uyluk üst ön kısmında kalça ile birleşen kısmında 10 cm'lik laserasyon her iki diz ön alt kısmından noktasal birden fazla laserasyon, boyun arka sol yan kısmında 4 cm'lik laserasyon (eski lezyon), hematüri [idrarda kan görülmesi] mevcut olduğu, yeni darp cebir izine rastlanmadığı, Hematüri için hastaneye gitmesi uygundur."* ve 17/12/2019 tarihli raporda *"Burun üst kısmında 1 cm'lik dermabrazyon (eski), sol uylukta kalça dış yan kısmında dermabrazyon (eski), sağ ve sol el bölgesinde birkaç adet kurutlu lezyon (eski), sağ ve sol diz bölgesinde (sol dizde daha fazla) değişik çaplarda kurutlu lezyonlar (eski) mevcut, şahısta yeni ek şikâyet bulunmamaktadır."* tespitlerine yer verilmiştir.

10. Başvurucunun şikâyeti sonrasında soruşturma başlatan Başsavcılık, başvurucunun evinde yapılan aramaya ilişkin tutanaklar ile başvuru hakkında düzenlenen adli muayene raporlarını soruşturma dosyasına dahil etmiş ve Diyarbakır Adli Tıp Şube Müdürlüğüne müzekkere yazarak başvuru hakkında kesin adli rapor düzenlenmesini istemiştir. Adli Tıp Şube Müdürlüğü, başvurucunun tedavi evrakının Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesinde olması nedeniyle istenen raporun bu hastanenin adli tıp uzmanınca düzenlenmesinin uygun olacağını bildirmiştir. Rapor için hazır edilmesi istenen başvuru 15/12/2020 tarihli dilekçeyle kronik rahatsızlıkları ve COVID-19 riski nedeniyle sekin ileri bir tarihe ertelenmesini talep ederek hastaneye gitmek istememiştir. Bu nedenle kesin adli rapor düzenlenememiştir.

11. Başsavcılık 22/12/2020 tarihinde başvurucunun şikâyeti hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararda PKK/KCK terör örgütü faaliyetleri nedeniyle yakalanmasına yönelik olarak yapılan arama sırasında kendisine ait tarlada bulunan barakalardan fırlayarak koşmaya başlayan ve ikazlara rağmen durmayarak taşlık ve kayalık arazi içinde düşe kalka kaçmaya çalışan başvurucunun yakalandığı sırada gösterdiği direncin kırılması amacıyla kademeli güç kullanıldığının kollukça tutanak altına alındığını, başvurucunun iddialarında bahsettiği vahamet ile adli muayene raporlarının uyumlu olmadığını ve şüpheli kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkilerini aştıklarına dair delil bulunmadığını belirtmiştir. Başvurucunun anılan karara yönelik itirazı Diyarbakır 4. Sulh Ceza Hâkimliğince 2/3/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

12. Başvuru, nihai kararı 8/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 6/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun *"Zor ve silah kullanma"* başlıklı 16. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kırarak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.

Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddi güç ve kanunî şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilir.

İkinci fıkrada yer alan;

a) Bedenî kuvvet; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı bedenî gücü,

b) Maddî güç; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedenî kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı ve/veya boyalı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fizikî engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını, ifade eder.

Zor kullanmadan önce, ilgililere direnmeye devam etmeleri halinde doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtarı yapılır. Ancak, direnmenin mahiyeti ve derecesi göz önünde bulundurularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabilir.

Polis, zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kendisi takdir ve tayin eder. Ancak, toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda, zor kullanmanın derecesi ile kullanılacak araç ve gereçler müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tayin ve tespit edilir.

Polis, kendisine veya başkasına yönelik bir saldırı karşısında, zor kullanmaya ilişkin koşullara bağlı kalmaksızın, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun meşru savunmaya ilişkin hükümleri çerçevesinde savunmada bulunur.

..."

14. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması" başlıklı 256. maddesi şöyledir:

"Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması halinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır."

15. 5237 sayılı Kanun'un "Kasten yaralama" başlıklı 86. maddesinin bireysel başvuru tarihi itibarıyla ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur. ...

(3) Kasten yaralama suçunun;

...

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

...

işlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında, ... artırılır."

16. 5237 sayılı Kanun'un "Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama" başlıklı 87. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kasten yaralamanın vücutta kemik kırılmasına veya çıkığına neden olması halinde, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, kırık veya çıkığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre, yarısına kadar artırılır."

17. 5237 sayılı Kanun'un "İşkence" başlıklı 94. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında üç yıldan oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. ..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 29/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

19. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak geliri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

20. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Şerif Ay* ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurunun açıkça dayanakтан yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu; evine yapılan operasyonla yakalanıp gözaltına alındığını, gözaltına alındığı yerde saatlerce bekletilerek işkence gördüğünü, bu olay nedeniyle iki kaburgasının kırıldığını, ayrıca vücudunun pek çok yerinde morluk ve yara oluştuğunu, konuyla ilgili şikâyeti hakkında etkili bir soruşturma da yürütülmediğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının dikkate alınması gerektiği bildirmiştir.

23. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formunda dile getirdiği hususları yinelemiştir.

C. Değerlendirme

24. Başvurucunun iddiaları Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutları kapsamında incelenmiştir.

25. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı ile üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, ... maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

26. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Kötü Muamele Yasağının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

i. Genel İlkeler

28. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik hâllerinde veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağına ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşıp ulaşılmadığı görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı

bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkidir (*Cezmi Demir ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; *Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75; *K.K.* [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

29. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvuruları, kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (*Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 81; *K.K.*, § 27). Güç kullanımına ilişkin bu ilkeler, güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin hukuka uygun olarak verdikleri emre karşı etkin (aktif) veya edilgin (pasif) direniş gösterilmesi hâlinde de geçerlidir (*Arif Haldun Soygür* [2. B.], B. No: 2013/2659, 15/10/2015, §§ 51, 52; *Bulut Doğan* [2. B.], B. No: 2020/977, 22/5/2024, § 36).

30. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (*K.K.*, § 28; bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Cezmi Demir ve diğerleri*, § 95; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 83).

31. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması hâlinde yetkili makamlar, bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmekle yükümlüdür (*S.D.* [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; *Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek* [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95) zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişimindedir (*Ferit Kurt ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

32. Başvurucu hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamında düzenlenen bir kolluk tutanağında başvurunun "*Teslim ol!*" çağrısına rağmen içinde bulunduğu barakadan çıkıp kaçmaya başladığı, kayalık arazide düşe kalka kaçarken yakalandığı ve direndiği kendisine kademeli olarak güç kullanıldığı ifade edilmiştir (bkz. § 6/iii). Başvurucunun şikâyeti üzerine yürütülen ceza soruşturmasında da Başsavcılık, sözü edilen kolluk tutanağına işaret ederek yapılan ikazlara rağmen taşlık ve kayalık tarla içinde düşe kalka kaçmaya çalışan ve bunu takiben yakalanmasına direnç gösteren başvurucuya karşı kademeli güç kullanmak zorunda kalan şüpheli kolluk görevlilerinin sahip oldukları zor kullanma yetkilerini aştıklarına dair delil bulunmadığı sonucuna varmıştır. Dolayısıyla soruşturma makamı, başvurunun yaralanmasını yakalama işlemine direnmesi nedeniyle başvurucuya bu direnmeyi kıracak ölçüde güç kullanılmasına bağlaması kadar başvurunun taşlık ve kayalık tarla içinde koşarken düşmesine de bağlamıştır.

33. Olayın yaşandığı gün saat 14.00 sıralarında Selahaddin Eyyubi Devlet Hastanesince düzenlenen genel adli muayene raporunda; burun bölgesinde sıyrık, sağ gözde şişlik ve göz üzerinde sıyrık olduğu, ayrıca başvurunun göğüs kafesinin alt bölgesinde ağrı tarif ettiği belirtilmiştir. Başvurucu, aynı gün tedavi için Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesine yatırılmış; 10/12/2019 tarihinde taburcu edilmiştir. Tedavisi sırasında düzenlenen hasta epikriz raporunda "*sağda posterior 2 adet kot fraktürü*" tespitine yer verilmiş ancak sonraki tarihlerde düzenlenen diğer adli muayene raporlarında bu tespitten

bahsedilmemiştir. Aynı hastanede 10/12/2019 tarihinde düzenlenen başka bir raporda, sol gözde daha belirgin olmak üzere her iki gözde şişlik ve morluk olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu hakkında 11/12/2019-18/12/2019 tarihleri arasında düzenlenen dokuz adli muayene raporunun üçünde ise bazı farklı bulguların yanında başvuru için olay günü düzenlenen ilk genel adli muayene raporunda yer verilen tespitler tekrarlanmıştır (bkz. § 9/v).

34. Başvurucunun maruz kaldığını iddia ettiği muamelelerle ilgili şikâyeti üzerine yürütülen soruşturmada başvurunun yakalandığı arazinin yapısı araştırılmamış, saptanan tıbbi bulguların başvurunun taşlık ve kayalık arazide bir veya birkaç kez düşülmesi sonucu meydana gelip gelemeyeceği konusunda bilirkişi incelemesine başvurulmamıştır. Başsavcılık, başvurunun yakalama işlemine direnmesinin şekli ve mahiyetini de açıklığa kavuşturmamıştır. Soruşturmaya ilişkin bahsedilen bu eksiklikler nedeniyle olayın maddi boyutuna ilişkin olarak yeterli bir kanaate ulaşmak mümkün değildir. Başvurucu hakkında düzenlenen tıbbi raporlarda başvuru ve vekilinin olaya dair anlatımlarında yer vermiş oldukları 5-6 saat süreyle fiziki şiddet uygulandığı iddiasını teyit edecek verileri ihtiva etmemektedir. Bu koşullar altında kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği söylenemez.

35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU bu sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır.

Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

b. Kötü Muamele Yasağının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

i. Genel İlkeler

36. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin *savunulabilir* iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunduğuyla ilişkin olarak yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlayabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (*Tahir Canan* [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; *Cezmi Demir ve diğerleri*, §§ 111, 112, 114-117; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin* [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

37. Somut olayda Başsavcılık, başvurunun şikâyeti üzerine soruşturma başlatmış; başvurunun evinde yapılan aramaya ilişkin tutanaklar ile başvuru hakkında düzenlenen adli muayene raporlarını soruşturma dosyasına dahil etmiştir. Ne var ki soruşturmada başvurucuya karşı zor kullanan kolluk görevlileri ile olaya dâhil olan diğer kişiler ve potansiyel tanıklar hakkında bir araştırma yapılmamış, somut olayın koşullarında gerekli olmasına rağmen olayın nasıl meydana geldiğinin tespiti için başvurunun ifadesine başvurulmamıştır. Ayrıca daha öncede ifade edildiği gibi başvurunun yakalandığı arazinin yapısı araştırılmamış, saptanan tıbbi bulguların başvuru sahiplerinin taşlık ve kayalık arazide bir veya birkaç kez düşülmesi sonucu meydana gelip gelemeyeceği konusunda bilirkişi incelemesi yaptırılmamış, başvurunun yakalama işlemine direnmesinin şekli ve mahiyeti açıklığa kavuşturulmamıştır.

38. Son olarak Başsavcılık soruşturmayı dosyadaki adli muayene raporları ile hasta epikriz raporları arasında çelişki olmasına, başvuru 15/12/2020 tarihli dilekçeyle kronik rahatsızlıkları ve COVID-19 riski nedeniyle kesin rapor düzenlenmesi için hastaneye sevkinin ileri bir tarihe ertelenmesini talep etmesine rağmen kesin rapor almadan ve olay günü kolluk görevlilerince düzenlenen tutanağa aşırı önem vermek suretiyle sonlandırılmıştır. Oysa kamu görevlileri tarafından yapıldığı ileri sürülen kötü muamele iddialarına ilişkin olarak yürütülen soruşturmanın etkililiği için soruşturmada sorumlu olan ve tetkikleri yapan kişilerin olaylara karışan kişilerden yalnızca hiyerarşik ya da kurumsal olarak bağımsız olması yeterli değildir, aynı zamanda soruşturmanın uygulamadaki bağımsız ve tarafsızlığının da sağlanması gerekir. Başka bir ifadeyle anılan ilke, soruşturmanın hem hukuki hem de fiili olarak tarafsız ve bağımsızlığının sağlanmış olmasını gerektirir (*Süleyman Göksel Yerdut [GK]*, B. No: 2014/788, 16/11/2017, § 61).

39. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

40. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden soruşturma yapılması ile 50.000 TL manevi ve 50.000 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

41. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği Cumhuriyet başsavcılığının yapması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (*Mehmet Doğan [GK]*, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)* [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

42. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı varılan sonuçtan bağımsız olup şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak soruşturmanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden

yapılacak soruşturma sonunda da delillerin soruşturma ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendiren sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

43. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebi dikkate alınarak net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. 1. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usul boyutuna ilişkin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/71116) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememizin ilkesel kararlarında vurgulandığı üzere; Anayasa'nın 17/3. maddesini ihlal eder biçimde fiziksel ve ruhsal bir saldırıya uğrandığına dair *savunulabilir* bir iddiada bulunulduğunda olaya karşılanlardan bağımsız bir şekilde özenle ve ivedilikle etkili ceza soruşturması yürütülmesi, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delillerin toplanması sağlanmalıdır. Ayrıca soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık tutulmalı, soruşturma sonunda alelacele ve temelden yoksun sonuçlara dayanılmamalı, kullanılan gücün ilgilinin davranışı nedeniyle mutlak surette gerekli olan bir güç kullanımına karşılık gelip gelmediği ve gerekli görülmekteyse orantılı olup olmadığı soruşturma makamınca değerlendirilmelidir (sözü edilen ilkelerin yer aldığı örnek kararlar için bkz. *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, §§ 101-103; *S.D.*, B. No: 2013/3017, 16.12.2015, §§ 111-114; *Veli Saçılık (2)*, B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

2. Bu doğrultuda belirtilmelidir ki başvuranın olayın gelişimine ilişkin anlatımı ile aynı gün ve iki gün sonra alınan adli muayene raporlarındaki bulgular ve özellikle göğüs kafesinde iki kot kırığı olduğunun belirtilmesi karşısında devletin gözetimi altındayken kendisine şiddet uygulandığına dair savunulabilir bir iddianın bulunduğu kabul edilmelidir. Bu durumda söz konusu şiddet uygulamasının gerekliliğinin ve orantılılığının araştırılması, başka deyişle *etkili soruşturma yapılması* devletin pozitif yükümlülüğü kapsamındadır.

3. Öte yandan eylemin güç kullanmaya yetkili bir kamu görevlisinin görevi sebebiyle gerçekleştiğinin ileri sürüldüğü hâllerde negatif yükümlülüğün (hakkın maddi boyutuyla) ihlal edildiği gözetilerek güç kullanmaya karşı *açıklama yükümlülüğü* de devreye girmektedir. Bu anlamda yakalama, gözaltı, tutukluluk, hükümlülük gibi bir nedenle kişilerin devletin kontrol ve denetimi altında olduğu sıradaki yaralanmalar bakımından kamu makamlarının yaralanmanın nedenine ilişkin makul ve inandırıcı *bir açıklama yapma yükümlülüğü* bulunmaktadır (AYM *Fesih Karataş ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2018/25634, 1/3/2023, p. 70; *Utku Kalı (3)* [1. B.], B. No: 2021/13900, 24/6/2025, p. 47; *S.D.*, B. No: 2013/3017, 16.12.2015, p. 89-90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20.4.2016, p. 95).

4. Açıklama yükümlülüğü, kamu nezaretinde veya gözetiminde bulunan kimselere insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamelede bulunulamayacağına, ciddi bir iddia olduğunda ise etkili biçimde takibinin yapıp sorumluların cezalandırıldığına dair kamu oyunu bilgilendirme, hesap verme ve bu güveni oluşturma bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Kolluk ve savcılık işlemlerinde ikna edici bir açıklama yapılamaması durumunda söz konusu yaralanma dolayısıyla devletin negatif yükümlülüğünün ihlal ettiği sonucuna ulaşılması gerekmektedir (bkz. *AYM Yaşar Cesur Kelkit*, B. No: 2020/442, 24/5/2023, p. 42; *AYM Ali Ocak ve Saime Sebla Arcan Tatlav*, B. No: 2019/18583, 23.5.2019, p. 69-72). Başka deyişle açıklama yükümlülüğünün yerine getirilmediği durumda kötü muamele yasağının *maddi boyutunun* ihlal edildiği kabul edilmektedir.

5. İnceleme konumuz bakımından ilk olarak, olay günü alınan adli rapor bulguları (kafada muhtelif sıyrıklar ve şişlik, göğüs kafesinde 0-10. kotlar hizasında ağrı) ve iki gün sonra alınan raporda kaburgada iki kırık tespiti ile uyumlu görünen, şiddet uygulandığına dair savunulabilir iddiaya karşı kamu makamlarından güç kullanımın gerekliliğine ve orantılılığına yönelik yeterli bir açıklamanın yapılamadığına dikkat çekilmelidir. Eğer

incelenen olayda güç kullanmanın gerekli ve orantılı olduğu değerlendiriliyorsa derhal soruşturma başlatılması, elde edilen deliller çerçevesinde kullanılan gücün gerekli ve orantılı olduğunun açıklanması gerekir.

6. Tutanakta belirtilen düşme ve direnmeye karşı güç kullanıldığına yönelik açıklamaların sıyrık ve şişlikleri açıkladığı söylenebilir. Buna karşın iki kaburgadaki kırığın ne şekilde meydana geldiğinin, direnmenin mahiyetinin ve buna bağlı olarak kullanılan gücün zorunluluğu ve orantılılığının izah edilmesi gerekir. Başsavcılığın kararında ise tutanakta belirtilen soyut “direnme nedeniyle kademeli güç kullanıldığı” ibaresi tekrar edilmiş, iddia ve tanık anlatımları ve raporlar bağlamında güç kullanmanın gerekliliği ve orantılılığı incelenmemiştir. Başka deyişle adli raporla belirlenen kırıkların meydana gelmesine ilişkin koşullar aydınlığa kavuşturulmamış, açıklama ödevi yerine getirilmemiştir. Bu durumda Mahkememizin benzer olaylara dair verdiği kararlarda belirtildiği gibi açıklama yükümlölüğüne aykırılık sebebiyle kötü muamele yasağının *maddi boyutuyla* ihlal edildiği görüşündeyim.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, gözaltında kötü muameleye uğranılması ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisizliği nedeniyle eziyet yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında bir silahlı terör örgütü faaliyetleri kapsamında yapılan ihbar üzerine, 8/12/2019 tarihinde konutunda ve arazisinde kollukça arama gerçekleştirilmiştir. Arama sırasında beton kapakla gizlenmiş sığınaklarda çok sayıda patlayıcı madde ve örgütsel doküman ele geçirilmiştir. Başvurucu, yapılan “teslim ol” çağrılarına uymayarak kaçmış, kolluk güçlerince kademeli zor kullanılarak yakalanmıştır.

3. Başvurucu, gözaltı sırasında kolluk görevlilerince kötü muameleye maruz kaldığını, uzun süre darbedildiğini ve iki kaburgasının kırıldığını iddia etmiş; bu hususta çeşitli tarihlerde düzenlenen sağlık raporlarında yüz, burun ve göz çevresinde abrazyonlar, kaburga kırıkları ve hemotoraks gibi bulgular tespit edilmiştir.

4. Başsavcılık, adli muayene raporlarını ve arama tutanaklarını dosyaya eklemiş, ancak başvurunun sevk edilmek istememesi nedeniyle kesin adli rapor alınamamıştır. Başsavcılık, başvurunun iddialarının sağlık raporlarıyla uyumlu olmadığı ve kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkisini aştığına dair delil bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmayaya yer olmadığına karar vermiştir. İtiraz ise kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucu süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Mahkememizin çoğunluğu başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan eziyet yasağının usul boyutlarının ihlal edildiğine oybirliği ile maddi boyutunun ihlal edilmediğine oy çokluğu ile karar vermiştir.

6. Maddi boyutun ihlal edilmediğine dair Mahkememizin çoğunluğunun görüşüne aşağıdaki gerekçeler ışığında iştirak edilmemiştir.

7. Anayasa'nın 17. maddesi uyarınca insan onurunun korunması amacıyla maddi ve manevi varlığın dokunulmazlığı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasında işkence ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muameleler mutlak biçimde yasaklanmıştır. Bu yasak, yalnızca belirli ağırlıkta olan muameleleri kapsar. Muamelenin 17. madde kapsamına girip girmediği, olayın koşulları çerçevesinde (süresi, etkileri, mağdurun durumu ve muamelenin amacı dikkate alınarak) belirlenir (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], §§ 72, 74, 75; (K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26)

8. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel müdahalede bulunmaları, sonucu ne olursa olsun Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder. Güç kullanımı gerekli olduğunda ise, bu güç kişinin tutumuyla orantılı ve ölçülü olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81; K.K., § 27; (Arif Haldun Soygür [2. B.], B. No: 2013/2659, 15/10/2015, § 51, 52).

9. Kötü muamele yasağı kapsamındaki iddiaların, makul şüphenin ötesinde ispatlanması gerekir. Ancak ciddi, açık ve tutarlı emareler ile aksi ispat edilemeyen karineler de yeterli kabul edilebilir (K.K., § 28; Cezmi Demir ve diğerleri, § 95; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 83).

10. Gözaltı gibi devletin kontrolü altındaki süreçte meydana gelen yaralanmalarda, yetkili makamların inandırıcı açıklama yapma yükümlülüğü vardır (S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, § 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95; Ferit Kurt ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74). Bu yükümlülük ile makul şüphenin ötesinde ispat arasındaki ilişkiye ayrıca Işık/Türkiye kararında değinilmiştir (Işık/Türkiye B. No: 42202/20 Karar Tarihi: 8/10/2024, § 48-54).

11. Anayasa'nın 17. maddesi ile 5. madde birlikte değerlendirildiğinde, kamu görevlilerinin kötü muamelesine ilişkin savunulabilir iddialar hakkında etkili ve bağımsız bir ceza soruşturması yürütülmesi gereklidir. Kötü muamele iddiaları hakkında şikâyet olmasa dahi ciddi emarelerin varlığı hâlinde resen soruşturma açılmalı; tüm deliller toplanmalı, mağdur sürece etkili şekilde katılabilmesi ve soruşturma makul bir özenle sürdürülmelidir (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; (Cebirail Bektaş ve Yüksel Şahin [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

12. Başvurucu, gözaltına alındığı yerde işkenceye maruz bırakıldığını iddia edip iki kaburgasının kırıldığını, vücudunun pek çok yerinde de morluk ve yara oluştuğunu öne sürmüştür. Başvurucu hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamında düzenlenen bir kolluk tutanağında başvurunun “Teslim ol!” çağrılarına rağmen içinde bulunduğu barakadan çıkıp kaçmaya başladığı, kayalık arazide düşe kalka kaçarken yakalandığı ve direnmesi nedeniyle kendisine kademeli olarak güç kullanıldığı ifade edilmiştir. Başvurucunun şikâyeti üzerine yürütülen ceza soruşturmasında da Başsavcılık, sözü edilen kolluk tutanağına işaret ederek şüpheli kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkilerini aştıklarına dair delil bulunmadığı sonucuna varmış; böylece başvurucuya karşı güç kullanıldığını kabul etmiştir. Bu durumda kötü muamele yasağının maddi boyutu kapsamında incelenmesi gereken husus, kullanılan gücün kesin olarak gerekli olup olmadığı ve şayet gerekli ise gücün aşırıya kaçmadan, başvurunun tutumuyla da orantılı olarak kullanılıp kullanılmadığıdır.

13. Kolluk görevlilerinin olay günü saat 14.15'te düzenlediği tutanakta başvurunun kayalık arazide düşe kalka kaçmaya çalıştığı ve yakalama işlemine direndiği belirtilse de başvurunun kayalık arazide düşmesi sonucu yaralanıp yaralanmadığı, yaralandıysa ne ölçüde yaralandığı, ayrıca kolluk görevlilerine karşı nasıl direndiği açıklanmamıştır. Aynı gün saat 14.00 sıralarında Selahattin Eyyubi Devlet Hastanesinde düzenlenen genel adli muayene raporunda burun bölgesinde sıyrık, sağ gözde şişlik ve göz üzerinde sıyrık bulunduğu belirtilip başvurunun göğüs kafesinin alt bölgesi 9-10. kotlar hizasında ağrı tarif ettiği açıklanmıştır. Başvurucu aynı gün tedavi için Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesine yatırılmış ve buradan 10/12/2019 tarihinde taburcu edilmiştir. Tedavi sırasında başvurunun iki kaburga kemiğinin kırık olduğu saptanmıştır. Aynı hastanede 10/12/2019 tarihinde düzenlenen raporlarda sol gözde daha fazla olmak üzere her iki gözde de şişlik ve morluk bulunduğu belirtilmiştir. 10/12/2019 ila 18/12/2019 arasında düzenlenen genel adli muayene raporlarında bazı farklı bulgulara da yer verilmiştir.

14. Başsavcılık, başvurunun şikâyeti hakkında yürüttüğü soruşturma sonunda verdiği kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararda yaraların mahiyeti ve başvurucuya karşı kullanılan gücün başvurunun tutumuyla orantılı olup olmadığı konusunda açık bir değerlendirme yapmamış, başvurunun yaralanmaları ile adli muayene raporlarının uyumlu olmadığını ve şüpheli kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkilerini aştıklarına dair delil bulunmadığını ifade etmekle yetinmiştir.

15. Başvurucunun vücudundaki bir kısım sıyrıkların başvurunun kaçarken düşmesi neticesinde ve/veya kolluk görevlilerinin yakalama işlemine direnmesi nedeniyle kendisine karşı kullanılan güç sonucunda oluşabilecek yaralar olduğu anlaşılmaktadır. Ne var ki Başsavcılıkça yürütülen soruşturma; başvurunun, iki kaburga kemiğinin kırılmasına, her iki gözünde şişlik ve morluk meydana gelmesine ve 8/10/2019-10/12/2019 tarihleri arasında yataklı tedavi görmesine neden olacak şekilde kendisine karşı güç kullanılmasını gerektirecek bir tutumunun varlığına ya da sözü edilen yaralara neden olabilecek bir durumun bulunduğunu ortaya koyamamıştır.

16. Mevcut bulgular ve Anayasa Mahkemesi içtihadı birlikte değerlendirildiğinde, başvurucuya yönelik muamelenin niteliği ve ağırlığı itibarıyla “eziyet” olarak nitelendirilmesi mümkündür (Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 84-91; S.D., §§ 84-88).

17. Açıklanan gerekçelerle, Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan eziyet yasağının usul boyutunun ihlali yanında maddi boyutun da ihlal edildiği kanaati ile çoğunluğun aksi yöndeki kararına iştirak edilmemiştir.

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Kenan YAŞAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Gözaltında kötü muameleye uğranılması ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisizliği nedeniyle eziyet yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruda Mahkememiz çoğunluğunun başvuru Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilmediği şeklindeki karara katılmamaktayım.

2. Başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği yönündeki Anayasa Mahkemesi kararına katılmaktayım. Bununla birlikte kanaatimizce somut başvuruda başvuru Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun da ihlal edildiğine karar verilmesi gerekmektedir.

3. Eldeki dosyaya konu olayda, bir bilgi üzerine başvuru evinde ve arazisinde PKK/KCK terör örgütü faaliyetleri nedeniyle 8/12/2019 tarihinde gerçekleştirilen aramalar esnasında başvuru yakalanmış olup başvuru ahırında birtakım patlayıcı madde ve silahlar elde edilmiştir. Başvurunun yakalanması ile ilgili olarak farklı tutanaklarda farklı biçimde anlatılan bir yakalanma süreci mevcuttur. Bununla birlikte bu esnada başvuru yaralanmıştır.

4. Başvuru vekili başvuru olay günü arama esnasında yakalandıktan sonra birden fazla kolluk görevlisi tarafından göğüs kısmına tekme atılarak ve itilerek çamura atıldığını, fiziksel şiddet nedeniyle iki kaburgasının kırık olduğunu ileri sürmüştür. Başvuru hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamında düzenlenen sağlık raporlarında da başvuru vücudunun farklı yerlerindeki yaralanma, hassasiyet ve iki kaburga kemiği kırığı olduğu belirtilmiştir.

5. Gerçekleştirilen şikâyet üzerine açılan soruşturma sonucunda Başsavcılık, başvuru şikâyeti hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararda PKK/KCK terör örgütü faaliyetleri nedeniyle yakalanmasına yönelik olarak yapılan arama sırasında kendisine ait tarlada bulunan barakalardan fırlayarak koşmaya başlayan ve yapılan ikazlara rağmen durmayarak taşlık ve kayalık arazi içinde düşe kalka kaçmaya çalışan başvuru yakalandığı sırada gösterdiği direncin kırılması amacıyla kademeli güç kullanıldığının kollukça tutanak altına alınmış olduğu, başvuru iddialarında bahsettiği vahamet ile adli muayene raporlarının uyumlu olmadığı ve şüpheli kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkilerini aştıklarına dair delil bulunmadığı belirtilmiştir. Bu karara yapılan itiraz ise Sulh Ceza Hâkimliğince kesin olarak reddedilmiştir.

6. Başvuru Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvuruda evine yapılan operasyonla yakalanıp gözaltına alındığını, gözaltına alındığı yerde saatlerce bekletilerek işkenceye maruz bırakıldığını, bu olay nedeniyle iki kaburgasının kırıldığını ve vücudunun pek çok yerinde morluk ve yara oluştuğunu, konuyla ilgili şikâyeti hakkında etkili bir soruşturma yürütülmediğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Eldeki başvuruda kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilip edilmediği noktasında yapılan incelemede öncelikle kullanılan gücün kamu makamlarınca mı kullanıldığı hususunun açıklığa kavuşturulması önem arz etmektedir. Gerek kolluk görevlilerince 08.12.2019 tarihinde saat 14.15'te tutulan tutanakte ve gerekse Başsavcılık

tarafından 22/12/2020 tarihinde başvurunun şikâyeti hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilen metinde kolluk görevlilerince başvurucuya yönelik direncin kırılması amacıyla başvurunun kademeli olarak güç kullanılarak etkisiz hale getirildiği şeklinde bir açıklamaya yer verilmiştir.

8. Bu veriden hareketle artık burada kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilip edilmediği hususunda yapılan incelemede ilk olarak kamusal makamların kullandığı gücün gerekliliğinin ikna edici biçimde ortaya konulup konulmadığına bakılmalı, gereklilik koşulunun sağlandığı durumlarda ise ikinci olarak bu gücün başvurunun tepkisiyle orantılı olup olmadığı ortaya konulmalıdır.

9. Zira, Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada gerçekleşen bir yaralama olayında bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamlara aittir (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Yetkili makamların kişilerin devletin kontrolü altında bulundukları bir zamanda gerçekleşen yaralanmalara ilişkin açıklama yükümlülüğünün gerekçesini ortaya koyması, niçin güç kullandığını, kuvvet kullanımının kişinin direnmesi sebebiyle kaçınılmaz olduğunu ve kullanılan gücün orantılı olduğunu izah etmesi gerekmektedir.

10. Zira devletin, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini, yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirmektedir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 81). Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası göz önünde tutulduğunda, mağdurların eylemi veya yetkililerin saiki ne olursa olsun, kötü muamele yasağının ihlal edilmemesi gerekmektedir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 104).

11. Somut bireysel başvuruya konu olayda Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurunun yaralanmasının PKK/KCK terör örgütü faaliyetleri nedeniyle yakalanmasına yönelik olarak yapılan arama sırasında kendisine ait tarlada bulunan barakalardan fırlayarak koşmaya başlayan ve yapılan ikazlara rağmen durmayarak taşlık ve kayalık arazi içinde düşe kalka kaçmaya çalışan başvurunun yakalandığı sırada gösterdiği direncin kırılması amacıyla kademeli güç kullanılmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Bu durumda eldeki başvuruya konu olayda kötü muamele yasağının maddi boyutu kapsamında güç kullanımının nasıl gerekçelendirildiği önem arz etmektedir.

12. Bununla birlikte soruşturma makamları tarafından bu olayda başvurucuya yönelik kullanılan gücün başvurunun tutumu veya gösterdiği tepkiyle ne şekilde ilişkili ve orantılı olduğu konusunda bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

13. Elbette ki somut olayda başvurunun kaçması esnasında kolluk görevlilerince yakalanması amacıyla yürütülen çalışmalarda güç kullanımına başvurulabilir ve bu süreçteki muhtemel direnmeye karşı güç kullanımı artırılabilir de. Ancak bu biçimdeki bir güç kullanımının kamu otoritelerince makul gerekçelerle açıklanması gerekmektedir.

14. Bununla birlikte eldeki başvuruda Başsavcılık, başvurunun iki kaburga kemiğinin kırılmasına, her iki gözünde şişlik ve morluk meydana gelmesine ve

8/10/2019-10/12/2019 tarihleri arasında yataklı tedavi görmesine neden olacak şekilde kendisine karşı güç kullanılmasını gerektirecek bir tutumunun varlığını ya da sözü edilen yaralara neden olabilecek bir durumun bulunduğunu ortaya koyabilmiş değildir.

15. Dolayısıyla yapılan değerlendirmeler çerçevesinde somut başvuruda başvuru Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun da ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

FARKLI GEREKÇE

1. Başvuru, şüpheliye Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden muamelelerde bulunulması ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Esas yönünden kötü muamele yasağının "maddi boyutunun" ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden mahkeme çoğunluğunun "maddi boyutunun ihlal edilmediğine" dair kararına "farklı gerekçe" ile katılmaktayım.

3. Kötü muamele yasağının "usul boyutunun" ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden

"Somut olayda Başsavcılık, başvurunun şikâyeti üzerine soruşturma başlatmış; başvurunun evinde yapılan aramaya ilişkin tutanaklar ile başvuru hakkında düzenlenen adli muayene raporlarını soruşturma dosyasına kazandırmıştır. Ne var ki soruşturmada başvurucuya karşı zor kullanan kolluk görevlileri ile olaya dâhil olan diğer kişiler ve potansiyel tanıklar hakkında bir araştırma yapılmamış, somut olayın koşullarında gerekli olmasına rağmen olayın nasıl meydana geldiğinin tespiti için başvurunun ifadesine başvurulmamıştır. Ayrıca daha öncede ifade edildiği gibi başvurunun yakalandığı arazinin yapısı araştırılmamış, başvurucuda saptanan tıbbi bulguların taşlık ve kayalık arazide bir veya birkaç kez düşülmesi sonucu meydana gelip gelemeyeceği konusunda bilirkişi incelemesi yaptırılmamış, başvurunun yakalama işlemine direnmesinin şekli ve mahiyeti açıklığa kavuşturulmamıştır."

"Son olarak Başsavcılık soruşturmayı dosyadaki adli muayene raporları ile hasta epikriz raporları arasında çelişki bulunmasına ve başvurucu 15/12/2020 tarihli dilekçeyle kronik rahatsızlıkları ve COVID-19 riski nedeniyle kesin rapor düzenlenmesi için hastaneye sevkinin ıleri bir tarihe ertelenmesini talep etmesine rağmen kesin rapor almadan ve olay günü kolluk görevlilerince düzenlenen tutanağa aşırı önem vermek suretiyle sonlandırılmıştır. Oysa kamu görevlileri tarafından yapıldığı ıleri sürülen kötü muamele iddialarına ilişkin yürütölen soruşturmanın etkililiğı için soruşturmadan sorumlu olan ve tetkikleri yapan kişilerin olaylara karışan kişilerden yalnızca hiyerarşik ya da kurumsal olarak bağımsız olması yeterli değildir, aynı zamanda soruşturmanın uygulamadaki bağımsız ve tarafsızlığının da sağlanması gerekir. Başka bir ifadeyle anılan ilke, soruşturmanın hem hukuki hem de fiili olarak tarafsız ve bağımsızlığının sağlanmış olmasını gerektirir." gerekçeleri ile 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine oybirliği ile karar verilmiştir.

4. Dosya kapsamında Başvurunun yaralanması ile ilgili güç kullanımının zaruriliğı ortaya konmamış olması, orantılılık ile ilgili Başsavcılıkça bir değerlendirme yapılmamış olması, savcılığın kesin raporu olmaması, keşif yapılmaması gibi eksikliklerin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının "usul boyutunun" ihlal edildiğı anlaşılmakla beraber, bu aşamada usul boyutundan ihlal kararının yeterli olduğuna, maddi boyutu yönünden bu aşamada incelenmesine gerek bulunmadığı, usul boyutundan verilen ihlal sonucunda yeniden soruşturma yapılmak üzere

savcılık tarafından yapılacak işlemler neticesinde benzer sonuca varılma ihtimali söz konusu olabileceğinden, kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden "ihlal edilmediğine" dair çoğunluk görüşüne "farklı gerekçe" ile iştirak ediyorum.

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU